

สลับ หน้า 1

ปรีชา ศิริ..ปกากะถอย รางวัลวีรบุรุษรักษาป่า

การประมงขององค์การสหประชาชาติเมือง
ป่าไม้ที่หืออัสกัน ★ มีต่อหน้า 5

สลับ หน้า 1

ประเทศตุรกีเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2556...นายปรีชาศิริ ชาวปกากะถอย 59 ปี แห่งบ้านห้วยหินลาดใน จังหวัดเชียงราย ได้นำชื่อเสียงมาสู่ราชอาณาจักรไทย

ปรีชาคนนี้เป็น 1 ใน 5 คน ของโลกที่ได้รับรางวัลวีรบุรุษรักษาป่า (Forest Hero) ในฐานะผู้แทนทวีปเอเชีย ผลงานสำคัญคือ "ช่วยให้คนชาติพันธุ์พื้นเมืองในลุ่มน้ำโขงเอาชนะความยากจนได้เป็นแหล่งเรียนรู้การบริหารจัดการป่า มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนด้วยพลังความสามัคคี และสำนึกรับผิดชอบ"

บ้านห้วยหินลาดในโดยการนำของปรีชาศิริเป็นชุมชนปกากะถอย อยู่ในตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตั้งถิ่นฐานได้ 80-100 ปี มาแล้ว...มี 22 หลังคาเรือน 104 คน แต่สามารถรักษาผืนป่าให้อุดมสมบูรณ์ได้ถึงหมื่นไร่

ปรีชา ศิริ ในวัยหนุ่ม มีความใฝ่รู้ มุ่งมั่นที่จะอ่านเขียนภาษาไทยให้ได้ โดยศึกษาด้วยตัวเองจากวิทยุ จากคนพื้นราบที่เข้ามาในชุมชน หม่อมน้อยปรีชามีความห่วงใยอนาคตของชุมชนเมื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น คือ ถนนสายพร้าว-เวียงป่าเป้า ที่สร้างผ่านหมู่บ้านและการให้สัมปทานป่าไม้...

มีคนภายนอกเข้ามาตัดไม้ในป่าในช่วง พ.ศ.2517-2518 จึงชวนชาวบ้านรวมกลุ่ม ร่วมคิด... "สร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน"

ด้วยหลักคิดว่า "ทุกชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ มีส่วนร่วม มีตะแกรงกรองสิ่งที่ไม่ดีเอาไว้ก่อนที่จะรับมาบูรณาการกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ" ปรีชา จึงเป็นแกนนำให้ชุมชน ร่วมงานประสาน

กับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและฝ่ายต่างๆ ได้ดี

แม้จะไม่มีตำแหน่งทางการใดๆ แต่ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน เปิดใจกว้างสามารถสร้างภูมิคุ้มกันและอำนาจต่อรองได้ ชาวบ้านจึงยกย่องให้เป็นผู้นำตามประเพณีและเรียกว่า "พ่อหลวงปรีชา" หรือ "พ่อปรีชา"

จากคำสอนของบรรพบุรุษที่ว่า "ได้กินจากน้ำต้องรักษาน้ำได้กินจากป่าต้องรักษาป่า" "ที่ทำกินมีความสำคัญต่อชีวิตมากกว่าที่อยู่อาศัย ถ้าไม่มีผืนดินก็จะไม่มีที่ปลูกข้าวกิน" "ที่ทำกินของชาวปกากะถอยคือ ป่าและลำห้วย ซึ่งเป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติ ในอนาคตที่ทำกินจะหายากกว่าทองคำ" ...จึงต้องดูแลด้วยความเคารพ และตั้งกฎเกณฑ์ ขอร้องตามประเพณี เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันชุมชน

ได้แก่ ห้ามทำไร่บริเวณป่าต้นน้ำ คาน้ำ เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดูแลอยู่ ห้ามตัดต้นไม้ในป่าช้า และห้ามตัดต้นไม้ที่ผูกสายสะคือเด็กไว้ ห้ามเลี้ยงไม้ขาย ไม้ทำฟืนต้องเป็นไม้แห้งตายหรือกิ่งไม้ การตัดต้นไม้สร้างบ้านต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ห้ามคนติดยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน เป็นต้น

แต่ันนโยบายของรัฐกลับรุกรานชุมชนที่มีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับป่าอย่างพอเพียงด้วยการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติและนโยบายแยกคนออกจากป่า...

ชุมชนห้วยหินลาดในจึงเข้าร่วมขบวนการภาคประชาสังคม คือเป็นสมาชิก เครือข่ายเกษตรกรรายย่อยภาคเหนือ (ถกน.) เมื่อปี 2535 เจรจาท่อรองกับเจ้าหน้าที่รัฐในการอยู่ร่วมกับป่าดูแลรักษาป่า โดยกำหนดขอบเขตป่าอนุรักษ์ พื้นที่ใช้สอย พื้นที่ทำกินและพื้นที่อยู่อาศัย ให้ชัดเจน มีกฎเกณฑ์กติกาการใช้ประโยชน์คู่กับการอนุรักษ์ มีหน่วยงานวิชาการและองค์กรด้านสิทธิชุมชนให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง เกือบ 40 ปี ที่ผ่านมา โดยการนำของ พ่อปรีชา ศิริ ชุมชนห้วยหินลาดใน ได้จัดการตัวเองอย่าง "ยั่งยืน" และ "สมดุล" เป็นตัวอย่างบูรณธรรมด้านการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า

ด้านระบบการผลิตไร้หมุนเวียนปลูกข้าวผสมกับพืชอาหาร และปลูกพืชรายได้ร่วมกับป่า และด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการสืบทอดสู่รุ่นลูกหลาน

ชุมชนห้วยหินลาดใน จึงได้รับรางวัลและได้รับการยกย่องเป็นตัวอย่างระดับชาติหลายรางวัล ได้แก่ รางวัลหมู่บ้านประชาธิปไตยดีเด่น พ.ศ.2535 รางวัลลูกโลกสีเขียวรวมทั้ง 3 ประเภท คือ ประเภทชุมชนอนุรักษ์ดินน้ำป่า พ.ศ.2542 ประเภทกลุ่มเยาวชน และรางวัลสืบทอดพันธุศาสตร์ปีแห่งความยั่งยืน พ.ศ.2548 รางวัลบูรณธรรมในการจัดการทรัพยากร โดยกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2548 พื้นที่นำร่องโฉนดชุมชน พ.ศ.2553 และชุมชนนำร่องเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษตามมติ ครม. สิงหาคม 2553

ด้วยความมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เมื่อบ้านห้วยหินลาดในเป็นที่ขอมรับมากขึ้นจากการได้รับรางวัลต่างๆ พ่อปรีชา ได้สร้างเยาวชนให้เป็นผู้รุ่นใหม่ เป็นแกนนำไปร่วมประชุม ไปเรียนรู้ร่วมสร้าง

อำนาจต่อรองกับเครือข่ายแก้ปัญหาที่ดินและทรัพยากร ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย และเสนอ กฎหมายเพื่อคนจน 4 ฉบับ คือ

1.ร่าง พ.ร.บ.ภาษีที่ดินอัตราก้าวหน้า 2.ร่าง พ.ร.บ.ธนาคารที่ดิน
3.ร่าง พ.ร.บ.โฉนดชุมชน และ 4.ร่าง พ.ร.บ.กองทุนยุติธรรม
รวมทั้งสืบทอควมมีปัญหาลักษณะของปกาเกอญอผ่านวิถีชีวิต พิธีกรรม
สุภาพิต บทเพลง และการทำงานอนุรักษ

ลูกทั้ง 4 คน ได้เจริญรอยตามพ่อแม่ ลูกชายคนโต ชื่อ อาทิตย์ สิริ
ได้รับการอุปการะจาก มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จนเรียนจบด้านเทคโนโลยี
มัลติมีเดียและการสร้างภาพเคลื่อนไหว จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ขณะนี้ทำงานด้านการถ่ายรูปและการผลิตสื่อที่อุทยานศิลปวัฒนธรรม
แม่ฟ้าหลวง

ลูกสาวคนโต จันทร์เพ็ญ ทำหน้าที่ประสานงานงานระดับชุมชน
ส่วนคนที่สอง คาวใจ เป็นวิทยากรสร้างเครือข่ายเยาวชนปกาเกอญอ
ในภาคเหนือและไปประชุมเป็นวิทยากรในเวทีสากลเช่นเรื่องภูมิปัญญา
ชนพื้นเมืองที่อิตาลี เรื่องป่าไม้ที่อินโดนีเซีย... ส่วนลูกชายคนเล็กกำลัง
เรียนระดับมัธยม โดยได้รับการอุปการะจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

นอกจากนี้บ้านห้วยหินลาดใน ยังเปิดกว้างให้เป็นแหล่งศึกษา
เรียนรู้ วิจัย ผักงาน ขององค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ มี
ผู้คนมาดูงานจากทั่วโลก เช่น เปรู อเมริกา ออสเตรเลีย ฟิจิ ญี่ปุ่น
อินเดีย ลาว กัมพูชา และเป็นที่ย้ายค่ายศึกษารวมชาติของนักเรียน
ในเชียงราย โดยมากินนอนอยู่กับชาวบ้านตามวิถีธรรมชาติ

วันที่ 6 มีนาคม 2556 บ้านห้วยหินลาดในประกาศเป็น “วัน
สถาปนาสิทธิชุมชนและเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษชุมชนปกาเกอญอ”
อัตรลักษณ์วัฒนธรรมปกาเกอญอเริ่มด้วยการต้มน้ำชาที่ปลูกเองในหมู่
บ้าน... ในกระบอกไม้ไผ่ขนาดยาว ต้มด้วยเตาหินเพื่อเลี้ยงแขก ภาชนะ
ใส่น้ำชาคือ กระบอกไม้ไผ่ใบเล็ก

วิถีปกาเกอญอเชื่อว่ามนุษย์มีขวัญ 37 ขวัญอยู่ในตัวเอง 5 ขวัญอยู่
ในต้นไม้และชีวิตอื่นๆในป่าอีก 32 ขวัญ...ชาวปกาเกอญอจึงต้องรักษา
ป่าและชีวิตอื่นๆให้อยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลรักษาป่า 7 ชั้น ให้สมบูรณ์คือ...

พืชผูดิน, พืชพุ่มเตี้ย, พืชพุ่มกลาง, ไม้สูงใหญ่, เถาวัลย์, พืช
ตระกูลกล้วยไม้, ตะไคร้ ชนิดต่างๆที่เกาะอยู่ตามต้นไม้ ซึ่งองค์ประกอบ
ทั้งหมดคือ ตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของป่า ความชุ่มชื้น ความบริสุทธิ์
ของอากาศ ดังนั้นที่ใดที่มีชาวกะเหรี่ยงอยู่...ที่นั่นจึงมีสภาพป่าสมบูรณ์

น่าสนใจว่า...ผู้รักษาป่ากลับถูกจับข้อหาทำไร่หมุนเวียน บุกรุก
พื้นที่ป่า ทั้งที่เป็นพื้นที่ที่บรรพบุรุษได้เคยทำกินมาก่อนแล้ว นับเป็น
อีกปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่เขตป่าทั่วประเทศ

วิถี...ปรีชา สิริ ชาวปกาเกอญอ ผู้รักษาป่า... “รางวัลวีรบุรุษผู้
รักษาป่า”...ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ หากแต่เป็นการยึดถือปฏิบัติใน
การอนุรักษป่ามาทั้งชีวิต.